

L'aventura de traduir

por Ester Andorrà, Marc Romera i Ignasi Pàmies

Al començament, LaBreu era un projecte centrat en la literatura escrita originalment en català, que va néixer amb la modesta intenció de traslladar la prosa digital i la poesia oral al món de Gutenberg. Tot just ara fa deu anys que vam dur a la impremta una antologia de la revista *Paper de Vidre*. I un any més tard, el febrer de 2006, naixia la col·lecció Alabatre, amb els poemaris de Jordi Vintró, Josep Pedrals i Andreu Subirats, alguns dels poetes habituals de l'(H)original.

A partir de la bona acollida del projecte, vam anar guanyant confiança i ens van anar arribant propostes per ampliar el radi d'acció. A poc a poc i bona lletra. No va ser fins el 2009 que van aparèixer les nostres primeres traduccions. Marcel Riera ens va engrescar a publicar *Finestrals*, de Philip Larkin, en versió bilingüe, pròleg i una entrevista ben sucosa. Va ser la primera traducció publicada a Alabatre. I també el 2009, gràcies a l'impuls de l'editor Miquel Adam, vam estrenar *La Intrusa*, una col·lecció dedicada a la narrativa estrangera, amb *La zona*, de Serguei Dovlàtov, inèdita fins aleshores en català, en una esplèndida traducció de Miquel Cabal i un interessantíssim pròleg de Ricard San Vicente.

El 2010 vam descobrir un vessant ocult d'un autor prou conegut a casa nostra. A partir d'un assaig de Ramon Espelt sobre el món dels laberints, arribem a *Minotaure. Una balada*, text poc conegut del dramaturg i novel·lista suís Friedrich Dürrenmatt. Traduït per Ignasi Pàmies, que més endavant es va unir a l'equip d'editors, *Minotaure* és una prosa poètica motivada per una futura coreografia, però que alhora neix d'una de les obsessions que van acompanyar eternament l'autor suís: el drama de l'ésser híbrid, clos i exclòs.

El mateix any vam publicar un clàssic francès del segle XV. Quan Andreu Subirats ens va proposar de publicar la seva traducció de *Les Balades*, de François Villon, feia anys que la versió que Feliu Formosa havia fet d'alguns dels poemes no es podia trobar ni a les llibreries de vell. Subirats hi havia treballat durant anys, i va superar les dificultats de la llengua francesa de l'època i l'argot, a més de la parla secreta de la *coquillerie* (grups organitzats de desertors de l'exèrcit i lladregots que Villon va conèixer i va freqüentar). A més d'exhaurir dues edicions, Subirats va rebre el Premi Mots Passants de traducció (UAB) de 2010.

El 2011 vam apostar per dos grans poetes de la modernitat, Verlaine i Eliot. Marc Masdeu, poeta que considerem «de la casa», ens va proposar una versió fidel però actualitzada de *Prufock i altres observacions*. Es tracta del llibre que va donar a conèixer T. S. Eliot i és imprescindible per entendre cap on va anar la seva obra posterior, perquè s'hi planteja la base de la seva poètica. I pel que fa a Verlaine, vam publicar un dels seus dos «reculls de temàtica obertament i barroerament eròtica»,

Homes, dedicat a l'amor homosexual, traduït, editat i prologat per Jordi Llovet. Aquests poemes no van ser mai inclosos a les obres completes de l'autor, i el traductor va pensar que només una editorial com LaBreu podia atrevir-se a publicar-los en català.

El 2012, amb *De llindar en llindar*, vam posar la primera pedra d'un nou projecte dins Alabatre. Mentre els lectors ens facin confiança, ens proposem anar publicant l'obra completa de Paul Celan, en edicions traduïdes i anotades per Arnau Pons per ajudar els lectors a desxifrar els poemes. La decisió de no publicar les obres completes en un sol volum té a veure amb la voluntat de dotar cada llibre d'un extens apartat de comentaris, no centrats en la biografia del poeta, sinó en cada poema i en l'aposta pel sentit del text, més enllà de les possibles interpretacions. En paraules del traductor, «El sentit no és un resultat fix ni tancat, sinó que és una idea reguladora, que ajuda a orientar la lectura a fi d'evitar les apropiacions». Pons proposa «publicar Celan des d'una perspectiva bollackiana —si se'n pot dir així—» que «comporta qüestionar l'acadèmia, la recepció de l'obra i també la política de la memòria». El 2014 ha arribat un segon volum, el cicle *Cristall d'alè* (1965), amb esbossos de comprensió de Jean Bollack (encara inèdits en francès) i complements orgànics de Pons. I, de forma extraordinària i fora de col·lecció, l'hem acompanyat de l'assaig d'Yves Bonnefoy *Allò que va alarmar Paul Celan*.

Després del primer volum de Celan, van venir dos reculls que es distanciaven de la nostra trajectòria centrada en la tradició europea: *Al seu desert*, de la poeta turca d'origen kurd Bejan Matur (Maras, 1968), en versió d'Albert Roig; i les *Versions de Bai Juyi*, un dels poetes xinesos més destacats del segle IX (dinastia Tang), en una versió de Marcel Riera que ens n'acosta el llenguatge planer i la sensibilitat lírica excepcional, que resulten sorprenentment propers.

I, per celebrar el 50è volum de la col·lecció Alabatre, vam publicar una proposta d'un dels autors que va inaugurar-la. Jordi Vintró ens va descobrir un llibre inèdit a la península Ibèrica, una obra pòstuma i en part una mena de testament poètic de Raymond Roussel, *Noves impressions d'Àfrica*, poema de quatre cants, a color i amb parèntesis, il·lustrat per H.-A. Zo, amb un ambiciós aparat de notes del traductor. L'ambició i el text resultant de l'aventura de Vintró han estat rebuts per crítics com Ramon Lladó i David Castillo com un «esdeveniment literari», i finalment ha rebut el Premi Ciutat de Barcelona a la millor traducció en llengua catalana. La poesia de Roussel és literatura d'invenció pura, la literatura que porta a escena el llenguatge mateix, de manera que el traductor al començament sent el vertigen d'un text aparentment intraduïble, a causa del vers, la rima, els excursos dins el poema mateix i el comentari del l'autor. Lladó destaca que la dificultat extrema d'aquesta traducció rau, entre d'altres raons, en el caràcter del vers rousselià, minucios i precís fins a l'extenuació, que fa que no sigui possible recórrer a l'estratègia privilegiada de la traducció poètica, la paràfrasi. Lladó observa que el traductor es veu obligat a «desentrañar el sentido y la configuración de los versos tomando la senda más compleja y ardua de la metonimia y sugerir, mediante un tejido de nuevas asociaciones, el entramado semántico del original».

Pel que fa a la narrativa traduïda, la col·lecció La Intrusa, nascuda el 2009, ha arribat a publicar catorze títols, quatre dels quals són de Serguei Dovlàtov, un autor rus que es va exiliar als Estats Units al final dels setanta i va retratar l'absurd del règim soviètic en unes narracions de pinzellada àgil i diàlegs esmolats que Miquel Cabal ha sabut fer-nos propers de forma magistral. Dovlàtov retrata el règim i l'exili russos a *La maleta*, les biografies familiars a *Els nostres*, els secrets del periodisme en plena dictadura soviètica a *El compromís* i la cruesa, la violència i l'argot d'un camp de presoners soviètic a *La zona*.

A més de Dovlàtov, hem apostat per narrativa inèdita o gairebé inèdita en català, com les contundents narracions d'*El cobrador*, del brasiler Rubem Fonseca; l'educació sentimental del canadenc David Bezmozgis (lector fervorós de Dovlàtov, per cert), amb *Nataixa i altres històries*; la visió irònica i tendra de la generació del 1968 que amaga *Matèria primera*, que alhora ens

descobreix un narrador alemany *beatnik* i heterodox, Jörg Fauser; les proses de viatge d'*Un bàrbar al jardí*, del polonès Zbigniew Herbert (conegut a casa nostra principalment com a poeta); o el western gòtic *El monstre de Hawkline*, de Richard Brautigan, ídol de la contracultura nord-americana. A més, amb *El bigoti*, hem recuperat una obra primerenca d'un autor destacadíssim de la narrativa francesa actual, Emmanuel Carrère.

D'altra banda, hem volgut recuperar clàssics del segle XX introbables en català, com les proses i la narrativa breu d'Aleksandr Soljenitsin a *Vergonya*, en gran part inèdita, o l'obra de ficció d'Anaïs Nin, descatalogada de fa anys, i hem apostat per versions de traductors de la nova fornada, com Ferran Ràfols. I a la primavera presentem una obra de Marguerite Duras inèdita en català, *La tarda del senyor Andemas*, en traducció de Marc Colell.

Són deu anys de llegir, triar les propostes que més ens han engrescat i apostar-hi. L'acollida dels lectors que ens fan confiança ens anima a continuar. Així, doncs, continuarem llegint, triant, equivocant-nos o encertant-la. Ens mantindrem fidels a l'aventura d'editar i acompanyarem els traductors en la de traslladar. És a dir, que continuarem tenint cura de llegir amb calma les traduccions que ens arriben i establirem un diàleg amb traductors i correctors per aconseguir la traducció que els lectors es mereixen, sense deixar de banda tota la feina que suposa fer arribar aquestes obres als lectors per mitjà de presentacions a llibreries, premsa, biblioteques i clubs de lectura.